

tanult a' törvények iránt engedelmesobb lenni. — 4. Nyomos okok kezesskednek érette, hogy ezen javítási intézet' után a' tömlőczők' impopularitása lassankint leolvad, a' midőn most naponként a' statusra nézve veszélyesebb és fenyegetőbb állásban mutatkozik. És így, ha a' javító-ház most nevezetes költségnek anticipatióját kívánná is, az jövőendőben nem csak financialis, de moralis gazdag kamattal is visszatérülend. 5. Ez megyénknek egyik legszebb dicsősége; vallásosságának egyik legfelségesebb napja, a' status' biztosságának egyik leghatalmasabb garantája lécsen, áldással és köszönettel koszorúzott. Annyival is inkább minthogy sem nagyság, sem méltóság, sem szív' tisztasága, sem életmód' okossága, ne tántorítson senkit azon elbizakodásra, hogy nem jöhet oly nap, 's nem üthet oly óra, melly őt, vagy kedvesit, a' tömlőcz' fenekére nem sújthatja. Az emberi dolgok' bizonytalansága, a' szenvedélyek' soha nem vélt lobbanása, a' körülmények' csodálatos összehonyolódása emlékeztessé még a' legjobb embert is arra, mit a' vesztőhely' gyászfiának lelki segédelmzésére hivatott, nemeslelkű avillai János igazi keresztényi békátással mondott vala: „Jól van, sietek tehát ápolni azt, kihez hasonló lehetnék, ha az isteni gondviselés magas kegyelme' ótalmát felettem ki nem terjesztette volna!“

Mellyeket e' szerint midőn a' ts. vármegyének böles megfontolása's kegyes gondoskodása alá terjesztetni szerencsénk vagyon, nagy kegyelmébe ajánlottak mély tisztelettel maradunk. Kassán, februárius' 12. 1838ban. A' tekintetes nemes vármegyének — alázasos szolgái: *Vitéz János* másodalispány, *Patay Sámuel* táblabíró, *Bárczay Mihály* táblabíró, *Szobonya Ábrahám* táblabíró, *Kelez István* fő-szbíró, *Olasz János* tiszti fő-ügyész, *Meczner Sándor* al-jegyző.

I g a z i t á s.

Schedel doctor úr az idei Figyelmező' 8d. számában futó pila-
natot vet a' multévi hazai literaturára, 's ennek hátramaradásá-
val nagyon elégületlen. Okát leginkább *könyvkereskedésünk' tö-
kéletlenségében* keresi 's találja, főleg magukban könyvkereske-
dőlünkben, kik a' honi czikkelyekkel keveset gondolnak. Ők azok,
kik e' serdülő növény' bujább növekedésének akadályul vagynak;
ők a' kötőláncz literaturánk' kerekén, melly épen most akarja va-
la villámsebességgel átfutni a' tudomány' pályáját, mellyen más
literaturák már jó messze haladtak. Ugy vagyon, őket kell kár-
hoztatni 's nem a' közönséget, ha ez keveset olvas; mert nem
tudnak bánni ezen újdonsült portékával, és olly keveset értenek
hozzá mint a' Lappok fánkjainkhoz; ők olly hiedelemben vannak,
hogy e' czikkelyeken minden munkás hozzájárulás nélkül is túl-
adhatnak 's azért ezeket nem mutogatják, nem kínálják, nem kül-
dözik, nem ajánlják, nem hirdetik mindenütt mindennek szűnet
nélkül; szóval, semmi fogalmuk nincs arról, miként tudják Olasz-
honban a' macaroniárusok a' mellettök elmenők' inyét nem csak
áruik' hosszasága hanem mindenek fölött benne rejtező jelessé-
gek' végetlen felszámolása által ingerelni. Könyvárusaiuknak is
— úgy véli doctor ur — épen úgy kellene a' magyar újdonságok-
kal forgolódni mint a' németthoniakkal, vagy legalább a' hazai áru
iránt épen olly szeretettel 's buzgalommal viseltetni mint a' kül-
földi iránt; hanem Isten látja! milly mostohan bánnak ők amazzal,
vevőiknek nem igen alkalmatlankodnak vele 's a' magyar bibliogra-
phia' ismeretével sem nagyon vesződnek; igen — nekik könnyeb-
ben esik a' vevőket egészen el- mint útbaigazítani. És nemde er-
kölesei nemes kötelességök volna — fölkiált buzgalomában doctor
úr, — mindenek előtt a' honi termékeket 's ezek által a' nemzeti

szellem-életet tolni előre, másféle kereskedésük' hátrahételeével, 's pedig csekély sőt semmi haszonnal is? Ezen áldozat az egy kevésbé kényelmes magyarra csodálatos hatással lenne. Igaz ugyan, hogy nálunk hitel nem létezik, de e' csekélység csak a' félénkre nézve akadály. Mellyik kereskedés jár kezkeztetés nélkül? Azért rajta, könyváros urak! küldjék el árúkat mind a' négy kerületbe 's a' mennyire csak ezektől a' magyar nyelv terjed; hiszen már ösöknél nagyobb speculánsok is jutottak tönkre. — Nem tagadhatni továbbá, hogy az íttatási díj nálunk egy kissé szerfölötti; de az igazán felkesedett könyváros keveset ügyel e' taksára, egyik szemével a' portéka' árulására, másikkal a' dicsőségre tekintvén, hirdetvén, trombitálván mindaddig, míg az évi bilanco deficit-et nem mutat. Végzetül, felsohajt doctor úr „nem nagy szegység az? hogy csak három könyvkiadó van, *Heckenast, Kárczy, Werfer*, csak három, oly országban, hol oly sok könyváros szép vagyonnal bír!6 Mivégett bírnak ők ezzel, ha ezt nem azon veszteség' földözésére kelljen fordítani, melly némelly magyar czikkelyek' kiadásával vagyon összeköttetve? Vegyük például azon két könyvárust, kik közül egyik ereje fölött, másik hirtelen egymás után adott ki magyar munkákat; ezek ugyan nevezetes veszteséget szenvedtek, de milly kellemes elégtételt kelle e' mellett belső öntudat-jokban érezniök?

Megvallom, hogy én azon egy pillanatnak kísérésében, mellyet doctor úr multévi literaturánkra vete, rossz kedvét megfoghatónak találtam; de hogy vérmes reményeinek pillanati füstbementét az ebben ártatlan könyvárosoknak veti főleg hibául, képtelennek tartom és feddésre méltónak. Ugy látszik, mintha doctor úr azon középkori szokással kívánna tartani, miszerint koronás hercegek' nevelői nevelőkeik mellett egy vagy más sokat nem érő pórficzskót neveltek volt a' végett, hogy ha amazok valamit vétettek, ezt azért szépen meghusángolhassák. Illy bűnbakokká akarja doctor úr a' könyvárosokat tenni, és a' mi vétiket századok, sőt mondhatnám a' bálsors követtek el a' hazai nyelven, ezekre tolja, midőn haragjának tele edényét a' bárányszelidségű betűárusok' elámult fejére vaktában önti ki. Vizsgálatának végét gondolatjában még nem igen fogta elkészíteni, midőn villámát a' könyvárosokra sújtotta, mert különben észreveszi vala, hogy csak ott talált a' dolog' bibéjére, csak azon diagnosis az igazi, mellyre ottan jutott, ott nyúl jobb tapasztással a' patiens' üteréhez, és azon következtetések, mellyeket ott annak vizelleto' megtekintéséből húzott, kiállják a' próbát, vagy metaphora nélkül: helyesen jegyzi meg, „hogy a' magyar literatura még sok tekintetben bölcsességben fekszik.“ Ennek még oly nagy és, megvallom, igazságos előszeretete mellett is mindenki meg fogja engedni, hogy könyvnyelvünk forrongó, átváltozó vagy forduló, röviden szólva lenni akaró állapotban vagyon, hogy épen most faragunk rajta minden oldalról, mellynek megmutatására kimerítő gramatikának és teljes szókönyvnek nem léte tökéletes bizonyosságul szolgál. Ehhez járul, hogy a' hazai literatura, ámbár álla még alig pelyhedzik, mindennap egy tapasztalt győzővel, teljes erejében lévő veteránnal — érttem a' német literaturát — kénytelen versenypályára lépni, mellyen természet szerint még most vesztenie kell. Doctor úr épen ugy tudja mint én, hogy édes hazánk' lakosainak alig fele' beszéli a' heni kedves nyelvet, és ezen felerésznek sokkal kisebb száma, mint kívánni lehetne, nyúl könyvhöz, és végre hogy a' magyar olvasó közönség szintugy járatos a' német literatura' végigláthatatlan természetjén. Csoda e' tehát, ha még most a' magyar olvasó is inkább a' jelesebb hác idegen táplálékot választja, 's a' sokféle legízletesb étkek' erhe alatt görnyedett asztalt előbbvalónak teszi azon szerény

asztalkánál, mellyen szűk otthoni táplálékok páráznak. Bizonyos-
sá teszem, doctor ur, hogy hosszabb türelem után, mint a' mil-
lyennel én látszik birni, a' magyar pezsgő is a' champagne-ét egé-
szen kiküszöbölendi. Annak szíve nem ver hazájáért, ki nem ör-
vend literatúránk' egén a' világosság derülésének, melly szép haj-
nallal biztat; hanem csak az előítéletes fogja e' derületet, e' szür-
kületet déli fénynek tartani 's attól hasonló melegítést, hasonló
világítást várni. Ugy látszik, doctor úr sem bujt ki még egészen
hasonló előítéletek alól; de hadd maradjon alattok, míg azok őt
bűös következtetésekre, ezek pedig polgártársainak becsületés vez-
tálya elleni nyilvános feddözésekre nem vezérlik. Talán egy kissé
talvágó, ha doctor úr a' könyvtárakat összesen a' magyar biblio-
graphiában járatlansággal, honi termékek iránti hidegség- és
szeretlenséggel, sőt roszakaró idegenkedéssel 's még oly eszte-
lenséggel is vádolja, hogy szembeszökő tulajdon hasznukat csupa
nemzeti idegenségből félretegyék. De nagyon nevetséges a' mel-
lette felhozott bizonyítás. Szerinte a' pete tojta a' tyukot, az ég
esik a' hóbol; — azt mondja t. i., hogy a' könyvtárak' sürgesé-
gének hiánya 's foglalkodásaiknak a' magyar literatúrára részve-
nemértése oka, hogy ez lassacskán halad; én pedig azt állítom,
hogy ha literatúránk terjedelmesb alapokon nyugvandik, ha t. i.
közönsége nagyobb 's termékei, kölcsönhatás által, tökélyesbek
leendnek, a' követelt sürgesség mint elmaradhatlan következmény
magától álland elő. A' könyvkereskedés is csak iparág, melly-
nek célja nyereség, 's épen azért okosan nem kívánhatni, hogy
épen a' könyvtár ne ügyeljen hasznára, hanem csak hazafiságot
tüzzön célul magának. Ezt pedig kívánja doctor úr, kinek felvi-
lágosulására jobbat nem tanácsolhatni, mint: állítson fel könyv-
kereskedést, és abban csupán honi termékeket áruljon. H. A.*

C u r i o s u m.

Azon szomorú körülállásnak, hogy Magyarországon nem
tanácsos, csak egy példányban megmaradt magyar könyveket más
tudósokkal közleni, 's hogy többnyire haláttian dolog a' magyar fo-
lyóirásokat 's tudósokat útba igazítani akarni, a' következő példa
is bizonyítja.

Dr. Schedel Ferencz ur e' német munkájában: „*Handbuch der
ungarischen Poesie*“*) a' legrégibb nyomtatott magyar drámákról
ezt írja a' XXI. lapon: „Merkwürdig sind, durch die Wahl ihrer
Gegenstände, zwei dramatische Versuche dieses (des XVI.) Jahr-
hunderts. Der erste, ein *Nationalschauspiel* in fünf Acten von
Paul Koriúti, beüelt: „Balassa Menyhárt“; der andere *Berne-
misza's* Tragödie: „Klytemnestra“, nach Sophokles Electra. Sán-
dor führt noch Laurenz Szegedi's „Komödie vom Zustand un-
serer ersten Väter“ an; es lässt sich aber aus guten Gründen
(??) zweifeln, dass es ein dramatisches Gedicht sey.“ —
Losonczy Farkas Lajos ur becses értekezésében: „A' nyomtatás-
ban megjelent második magyar színjáték' ismertetése“ az idei

*) Igen különös, hogy dr. Schedel minap a' Figyelmezőben a' Hírnök'
szerkesztőjének ironice szemére hányta, hogy a' magyar ország-
gyűlésről német könyvet adott ki, midőn maga még előtte a' magyar
poésisról nem magyar, hanem német könyvet írt. Sem egyik, sem
másik nem hibázott német munkája által, kiváltképen azért, mivel
mind a' kettő a' németek' számára írt. De épen azért dr. Schedel
urak, kinek anyja 's anyja 's anyanyelve német volt, eszébe kellett
volna jutni ama' német közmondásnak: *Leben und leben lassen!* —

asztalkánál, melyen szűk öthöztől táplálékok paráznak. Bizonyos-
 sa teszem, doctor ur, hogy hosszabb türelmet után, mint a' mil-
 lyenél én látszik bieni, a' magyar poezsja is a' champagne-it egé-
 szen kikészübböndi. Annak szíve nem ver hazajárt, ki nem ör-
 vend literaturnak' egén a' világosságy derülésének, mely szűz haj-
 nállal bízta; hanem csak az előítéletek fogja e' derületet, e' szűr-
 köletet deli fájának tartani 's attól hasonló melegtést, hasonló
 világítást várni. Ugy látszik, doctor ur sem bujt ki még egészen
 hasonló előítéletek alól; de hadd maradjon alattok, míg azok öt
 vérszörvényekre, csak pedig jogalkotásukra bevezetéses vas-
 tálya elleni nyitvón foddősekre nem vezérlik. Talán egy kissé
 talváro, ha doctor ur a' könyvársoktól összesen a' magyar biblio-
 graphiában járallansággal, honi termékek iránti hidegség- és
 szeretetlenséggel, sőt rozszakó idegenkedéssel 's még oly eszte-
 lenességgel is valója, hogy szembeszökő tulajdon hasznukat csupa
 nemzeti idegenségből félretegyék. De nagyon neveltséges a' mel-
 lette felhozott bizonyítás. Szerinte a' pete tosta a' tyukot, az ég
 esik a' hóbot; — azt mondja te, hogy a' "könyvársok" sürgősé-
 gének hiánya 's foglalkodásaiknak a' magyar literatúrára része
 nemértése oka, hogy ez lassacskán halad; én pedig ezt állítom,
 hogy ha literatúrák terjedelmesh alapokon nyugvandik, ha t. i.
 közönsége nagyobb 's termékek, kölcsönhatás által, tökélyesbnek
 leendnek, a' követelt sürgőség mint elmaradatlannal köveikemény
 magától álland elő. A' könyvereskedés is csak igazság, mely-
 nek czélja nyereség, 's épen azért okosan nem kívánhatni, hogy
 épen a' könyvárs ne ügyeljen hasznára, hanem csak hazafiságot
 tűzőn csejül magának. Ezt pedig kívánja doctor ur, kinek felví-
 gyaslására jobbat nem tanácsolhatni, mint: állíton fel könyv-
 kereskedést, és abban csupán honi termékeket áruljon. H. A.*

Curiosum.

Azon szomorú könyvtárlásnak, hogy Magyarországon nem
 tanácsos, csak egy példányban megmarad magyar könyveket más
 tudósokkal közleni, 's hogy többnyire haláttan dolog a' magyar fo-
 lyóiratokat 's tudósokat utba igazítani akarni, a' következő példa
 is bizonyítja.

Dr. Schedel Ferenz ur e' német munkájában: „*Handbuch der
 ungarischen Poesie*“*) a' legrégibb nyomtatott magyar drámáról
 ezt írja a' XXI. lapon: „Merkwürdig sind, durch die Wahl ihrer
 Gegenstände, zwei dramatische Versuche dieses (des XVI.) Jahr-
 hunderts. Der erste, ein Nationalschauspiel in fünf Acten von
 Paul Kézai, heisst: „Balassa Menyhárt“; der andere *Borne-
 misza's* Tragödie: „Klytemnestra“, nach Sophokles Electra. Sándor
 führt noch Laurenz *Szegedi's* „Komödie vom Zustand un-
 serer ersten Väter“ an; es lässt sich aber aus guten Gründen
 (??) zweifeln, dass es ein dramatisches Gedicht sey.“ —
 Losonczy *Farkas Lajos* ur becses értekezésében: „A' nyomtatás-
 ban megjelent második magyar színijáték' ismertetése“ az ide-
 li

*) Igen különös, hogy dr. Schedel minap a' Figyelmezőben a' Hírök
 szerkesztőjének ironia szemére hányta, hogy a' magyar ország-
 gyűlésről német közlönyt adott ki, midőn maga még előtte a' magyar
 poezsáról nem magyar, hanem német közlönyt írt. Sem egyik, sem
 másik nem hibázott német munkája által, kivéve azon azért, mivel
 mind a' kétú a' németek számára írt. De épen azért dr. Schedel
 annak, kinek a' nyja 's anyanyelve német volt, eszébe kellett
 volna jutni ama' német közmondásnak: *Leben und leben lassen!* —

z. w.

„Hasznos Mulatságok“ sdiik számában ezt jegyzi meg dr. Schedel
 urnak ezen állítása: „Sch. urnak ezen szavait olvasván 's a'
 Handbuch-nak érdemét méltányolni tudván, noha egyik munka-
 társat sem ismértém, elküldém hozzájuk 1830. évi decem-
 berben Szegedi Lőrincz Theophaniáját megtekintés végett. Hogy ez
 tölem oly szíveséggel volt, melyet egy könyvgyűjtő vagy könyved-
 velő (Bibliophilus, amateur) illy ritka könyvvel, kivált *ezem-
 plar unicornum*, tenni nem szokott, meg fogja ismerni, ki maga
 is amateur, vagy valaha ilyenlőli ritka könyvet kikéri merés-
 zedett. Azonban, azonkívül hogy könyvemet épen 3 esztendő
 mulva, 1833. évi decem-
 berben, tudtam magy ügygel bajjal kezelm-
 hez visszaküldi, Sch. ur szíveségemet illelem meg is köszö-
 nöm, midőn a' *Tudománytár* első kötetére tett észrevételeimre, mely-
 lyek talán más köszönettel érdemeltek volna (a' mit több tagtárs
 megismérték), egy csinos és szerény hangú antikritikával felelt,
 melynek, egy másik hasonló ékes és tudáshoz álló hangon két pár-
 jával együtt, a' *Tudománytár* sdiik kötetében helyt rendelték. Saj-
 náni lehet, hogy a' tölem nagyon tisztelt mélt. gróf és másod el-
 nök ur — ki, mint közönségesen tudva van, a' szépek nagy ba-
 rája és egykor a' köpdösés ellen nyilván 's méltán kikelt — illy
 díszleteknek és moralis köpdőknek helyt engedett.“ Azon sem
 kell csudálkozni. Hiszen a' magyar kritika és antikritika nem csak
 a' *Kritikai Lapokban*, hanem másutt is — exceptis excipiendis —
 az úgynevezett „Flegeljahre“t még nem háta által. z. w.

Könyvajánlás.

A' *Harlehen* által kiadott „*Malerscher Atlas des Oester-
 reichischen Kaiserstaates*“ harmadik és negyedik füzetje is meg-
 jelent, mindenike három aczelműzettel és 40 (37—96) lapnyi
 szótartalommal. A' kiadó törekvése, jelen vállalatát mind érde-
 kesébbé tenni, e' mostani két füzetben is díszesrepen tűnik ki,
 's nem lehet nem örülnünk, akár magukban tekintvük ez acz-
 elműzetteket, azok' pontosságán és szépségén, akár az előbbiek-
 hez hasonlítván, a' díszítéses szorgalmát és előháladáson. Jelen
 két füzetben Persenbeug vára, Waldstein' romai, Ischl fürdő,
 Dürrenstein város és onladék, 's a' dunai örvénynek két nézeti
 folyammentésén és elenében adának. — z.

Németly drámaköltők' vigasztalására.

Londonban egy különös klub — *the unsuccessful club* (a'
 megbuktak' klubja) — alakult, melynek valamennyi tagja sze-
 rencsétlenül írt drámaköltők. Ki egy bohózzattal bukott meg, azon-
 nal fölvetetik; egy második előadásra nem jutott vigjáték' költője
 felett még szavazni kell; de a' kinek daraja már az első felvo-
 náshon kifütyöltetett, az köze felkiáltás által buvotetik 's oly ebédet
 rendelbel, minő csak szíve kíván! Az örökös elnök díszjelöl egy
 özüt füty-szert visel gomblyukájban; azzal begyegkedik, hogy
 hétévi pályán legtatósabb munkája egy melodráma volt, mely-
 ben minden nézők egész a' negyedik felvonásig ott maradtak, mert
 már az előbbon elalvának. E' nagy-télek egy számalgaja a' kü-
 työlésének, mint a' viléz sebeit, 's reményli, hogy idővel oly mun-
 kák hozand napfényre, melyben a' földszin (angol színházakban az
 utolsó hely) a' padokat szétfőrendi 's a' színhelyre dobáljandja. —
 Mondják, hogy nálunk is illyesmi tervben vagyon. Clara exempla
 sunt imitanda!

POZSONYBAN.

Alapítá és szerkesztő *Orosz József*. — Nyomtatja ifj. *Schmid Antal*.